

Sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma

Krsnik, Vesna

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **The University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić / Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:129:309759>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of the University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić - The aim of Digital Repository is to collect and publish diploma works, dissertations, scientific and professional publications](#)

**VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić**

**Specijalistički diplomski stručni studij
Menadžment javnog sektora**

VESNA KRSNIK

SPRJEČAVANJE PRANJA NOVCA I FINANCIRANJE TERORIZMA

SPECIJALISTIČKI ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2022. godine

**VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić**

**Specijalistički diplomski stručni studij
Menadžment javnog sektora**

VESNA KRSNIK

SPRJEČAVANJE PRANJA NOVCA I FINANCIRANJE TERORIZMA

Mentor:

dr. sc. Milorad Čupurdija

Naziv kolegija:

JAVNI SEKTOR I SIGURNOST GRAĐANA

Studentica:

Vesna Krsnik

JMBAG studenta:

0663002115

Sadržaj

SAŽETAK.....	1
ABSTRACT	2
1. UVOD	3
2. DEFINICIJA I POJAVNI OBLICI NOVCA	4
3. POJMOVNO ODREĐENJE PRANJA NOVCA.....	6
4. FAZE PRANJA NOVCA.....	8
4.1 Faza polaganja novca.....	9
4.2 Faza oplemenjivanja	9
4.3 Faza integracije.....	10
5. METODOLOGIJA PRANJA NOVCA	11
5.1 Tipologija kod pravnih osoba	11
5.1.1 Off shore zone	11
5.1.2 Nerezidentni računi	12
5.1.3 Fiktivni ugovori i ispostavljanje fiktivnih računa	13
5.1.4 Ulaganje gotovine u finansijski sustav	13
5.1.5 „Front“ i „shell“ tvrtke.....	13
5.2 Tipologija kod fizičkih osoba.....	14
5.2.1 Krijumčarenje novca.....	14
5.2.2 Transakcije gotovim novcem.....	15
5.2.3 Neuobičajeno veliki polozi gotovine	15
5.2.4 Povezane transakcije	15
5.2.5 Doznake iz inozemstva	15
5.2.6 Mjenjački poslovi.....	16
5.2.7 Kreditna linija.....	16
6. FINANCIRANJE TERORIZMA.....	17
6.1. Pojam terorizma	17
6.2 Pojam financiranja terorizma	18
6.3 Povijest razvoja terorizma	18
7. IZVORI SREDSTAVA FINANCIRANJA TERORIZMA.....	20
8. FAZE FINANCIRANJA TERORIZMA I TRANSFERI TERORISTIČKIH SREDSTVA	22
8.1 Prijenos gotovine.....	22
8.2 Alternativni sustavi prijenosa	23

8.3	Humanitarne i neprofitne organizacije	23
9.	ZAKONODAVNI OKVIR SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA.....	25
10.	SUSTAV SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ26	
10.1.	Uloga financijsko-obavještajnih jedinica	26
10.2	Ured za sprječavanje pranja novca.....	27
10.3	Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga.....	30
10.4	Financijski inspektorat.....	30
10.5.	Carinska uprava	30
11.	SKUPINA ZA FINACIJSKU AKCIJU PROTIV PRANJA NOVCA-FATF.....	32
11.1	Preporuke FATF na kojima se zasniva borba protiv pranja novca.....	32
11.2	Preporuke FATF s ciljem sprječavanja financiranja terorizma	33
12.	MONEYVAL	35
13.	EGMONT GRUPA	37
14.	RAZLIKE I SLIČNOSTI IZMEĐU PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA.....	38
15.	ZAKLJUČAK.....	40
16.	IZJAVA.....	42
17.	LITERATURA.....	43
17.1	KNJIGE I RADOVI.....	43
17.2	INTERNETSKI IZVORI	44
18.	POPIS SLIKA.....	45
	ŽIVOTOPIS.....	46

SAŽETAK

Predmet istraživanja i analize ovog specijalističkog završnog rada je tematika pranja novca i financiranja terorizma. Kako bi definirali termin pranja novca možemo reći da se radi o poduzimanju kriminalnih radnji u svrhu prikrivanja sredstava stečenih nelegalno, a s namjerom da se ista efikasno ulože u financijski odnosno nefinancijski sustav. Ostvarenje krajnjeg cilja cijelog procesa motivirano je namjerom da se prikrije stvarni izvor novca, imovine i drugih vrijednosti koja su stečena na nezakonit način. U vidu uspješne realizacije samog postupka poduzimaju se radnje koje se odvijaju u tri faze: polaganja novca, ležanja i integracije istog.

Pod pojmom terorizma podrazumijevamo sustavnu primjenu nasilja s namjerom ispunjavanja različitih, najčešće političkih ciljeva. Terorističke aktivnosti mogu se financirati u skladu sa zakonom putem donacija, samofinanciranjem ili sredstvima ostvarenim obavljanjem redovnog poslovanja terorističke organizacije, te na brži nezakoniti način (trgovina drogom). Cijeli postupak prolazi kroz tri faze: prvu u kojoj se prikupljaju sredstava, fazu prijenosa istih i na završetku fazu u kojoj se prikupljena sredstava stavljaju u upotrebu.

Postupci pranja novca i financiranja terorizma usko su vezani, no postoje bitne razlike. Terorizam je motiviran ostvarenjem političkih, ideoloških i sličnih ciljeva dok je u slučaju pranja novca motiv stjecanje dobiti odnosno nezakonitih sredstava u vidu novca, vlasništva nad različitom imovinom ili drugim vrijednostima.

Procese pranja novca i financiranja terorizma po svojim obilježjima i štetnim učincima koje izazivaju smatramo najtežim oblicima kriminala. Sukladno navedenom, isti se mogu uspješno suzbijati i sprječavati samo odgovornim i ciljanim pristupom kako na nacionalnoj tako i na međunarodnoj razini.

Ključne riječi: novac, pranje novca, terorizam, financiranje terorizma

ABSTRACT

The subject of research and analysis of this specialist final paper is the topic of money laundering and terrorist financing. In order to define the term money laundering, we can say that it is a matter of undertaking criminal actions for the purpose of concealing funds obtained illegally, with the intention of effectively investing them in the financial or non-financial system. The ultimate goal of the whole process is motivated by the intention to conceal the real source of money, property and other values acquired illegally. In the form of successful realization of the procedure itself, actions are taken which take place in three phases: placement, layering and integration.

By terrorism we imply the systematic use of violence with the intention of meeting various, most often political goals. Terrorist activities can be financed in accordance with the law through donations, self-financing or funds obtained from the regular operations of a terrorist organization, and in a faster illegal manner (drug trafficking). The whole process goes through three phases: the first in which the funds are collected, the phase of their transfer and at the end phase in which the collected funds are put into use.

Money laundering and terrorist financing procedures are closely linked, but there are significant differences. Terrorism is motivated by the achievement of political, ideological and similar goals, while in the case of money laundering the motive is the acquisition of profit or illegal funds in the form of money, ownership of various assets or other values.

We consider the processes of money laundering and terrorist financing to be the most serious forms of crime due to their characteristics and the harmful effects they cause. Accordingly, they can be successfully combated and prevented only by a responsible and targeted approach at both national and international levels.

Keywords: Money, money laundering, terrorism, financing terrorism

1. UVOD

Predmet istraživanja ovog specijalističkog završnog rada je tematika pranja novca i financiranja terorizma, te postupci kojima se može spriječiti pojava istih i samim time umanjiti štetne posljedice. Cilj ovog rada je analiza metoda i faza pranja novca i financiranja terorizma, te definiranje zakonodavnog i institucionalnog okvira.

Pod pojmom pranja novca podrazumijevamo sve aktivnosti koje se obavljaju s namjerom da se zametne trag pravog izvora nelegalno stečenog novca. Pranje novca i financiranje terorizma usko su vezani jer se često sredstvima stečenim obavljanjem nezakonitih radnji financiraju aktivnosti terorističkih grupa i organizacija. Pranje novca i financiranje terorizma su fenomeni koji se javljaju u cijelom svijetu, ne poznaju državne granice i kao takvi predstavljaju problem koji zahtijeva kontinuirano poduzimanje mjera i radnji kako bi se umanjio i onemogućio nastanak šteta i posljedica koje iz istog proizlaze.

Rad je podijeljen u tri glavna dijela: prvi dio bavi se problemima vezanim uz procese pranja novca, drugi detaljno opisuje fenomen financiranja terorizma, a u trećem dijelu fokus je na zakonodavnom okviru te sustavu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj.

U prvom dijelu objašnjeni su pojam i pojavnici oblici novca kao i pojam pranja novca, te faze pranja novca i metodologija pranja novca putem pravnih i fizičkih osoba.

Drugi dio odnosi se na problematiku financiranja terorizma, povijesni razvoj financiranja terorizma, izvore sredstva i faze financiranja terorizma, te transfere terorističkih sredstava.

U trećem dijelu rada fokus je na analizi zakonodavnog okvira sprječavanja pranja novca. Osim navedenog, objašnjen je način funkcioniranja sustava za sprječavanje pranja novca u Republici Hrvatskoj. Zadnje poglavlje rada predstavlja osvrt na sličnosti i razlike između procesa pranja novca i financiranja terorizma.

Pri izradi ovog rada korišteni su relevantni podaci dostupni u stručnoj literaturi i to: stručne knjige i članci, internetski izvori i stručne baze podataka.

2. DEFINICIJA I POJAVNI OBLICI NOVCA

U svakoj suverenoj državi, novac zauzima vrlo važno mjesto. Sukladno tome, postoji više različitih definicija istog, no okvirno ga možemo definirati kao sredstvo pomoću kojeg se vrše razmjene i plaćanja, a njegovo izdavanje i upotreba su zakonski regulirani.

Kroz povijest novac se pojavljivao u različitim oblicima, no u krug temeljnih spadaju sljedeći:

- ❖ naturalni novac
- ❖ kovanice
- ❖ papirnati novac
- ❖ bankovni novac.

„Sama ideja da nekom objektu može biti određena vrijednost i da se može koristiti u trgovini datira još iz davnih dana, ali po svojoj je prirodi univerzalna.“ (Cindori, 2010:1). Davno prije postojanja ideje da se odredi koliko neki predmet vrijedi, trgovalo se tako da su se razmjenjivala različita dobra odnosno usluge odnosno. Takav način trgovanja nazivamo „trampa“. Ona je predstavljala zamjenu jedne stvari za drugu, te ju smatramo najranijim oblikom trgovine. Otegotnu okolnost kod „trampe“ je predstavljalo trgovanje na udaljenim mjestima koje je često bilo nepošteno, te je protekom vremena zbog tih negativnosti razvijena razmjenu pomoću novca.

Novac se pojavio kada su ljudi određenoj robi odredili vrijednost, te su istu koristili u svrhu trgovanja. Kroz povijest su se ovisno o okolnostima u ulozi naturalnog javljale različite robe, primjerice pšenica, vino, školjke, stoka, duhan, sol i ostali proizvodi koji su se mogli na jednostavan način vagati i mjeriti. Primjerice, na našim je prostorima ali i šire, sol služila kao novac pa je poznato da su liječnici, službenici i činovnici na taj način primali plaću.

Kovanice su se pojavile u 7. stoljeću p.n.e. u maloj Aziji. Izrađivale su se od željeza, zlata, srebra, bakra, olova i drugih metala, prvo ručno, a od 16. stoljeća strojno. „Kovanice su bile idealni oblik novca jer im se precizno mogla odrediti vrijednost određena težinom, veličinom i dizajnom.“ (Cindori, 2010:3).

Prvi papirnati novac se pojavio u Italiji tokom renesanse. Imao je oblik novčanica (cedulja), a na istima je bila napisana određena vrijednost. „Prvi papirnati novac (banknote) u Americi i Europi bio je na poledini pozlaćen, što je predstavljalo obećanje vlade da će isplatiti iznos vrijednosti u zlatu ispisan na prednjoj strani novčanice.“ (Cindori, 2010:5).

Također možemo izdvojiti bankovni novac poznat pod nazivima knjižni novac, depozitni novac ili žiralni novac. „Danas tipično egzistira kao elektronički zapis o stanju (saldu) depozita na tekućim računima i žiroračunima građana, poduzeća i drugih subjekata kod banaka.“ (Ivanov, Maroshi, 2014:10). Novac se mijenjao kroz vrijeme, ali je uvijek zadržavao iste karakteristike. Danas postoji u različitim oblicima primjerice kao novčanice, kovanice, te novčani surogati (kreditne kartice, bonovi, virtualne valute).

3. POJMOVNO ODREĐENJE PRANJA NOVCA

„Pojam „pranje“ odnosi se na sve vrste „postkriminalnih aktivnosti“ usmjerenih na prikrivanje imovinske koristi ili vrijednosti stečene na nezakoniti način, ulaganjem u financijski i nefinancijski sustav, s krajnjim ciljem njegova ozakonjenja.“ (Cindori, 2010:6). Poznajemo veći broj definicija pojma pranja novca, no one su u suštini jednake. U pravnu stečevinu Republike Hrvatske implementiran je Zakon o sprječavanju pranja novca koji prihvaća definicije obuhvaćene međunarodnim konvencijama. Iz različitih definicija možemo zaključiti da aktivnosti vezane uz pranje novca uključuju:

- ❖ zamjenu ili prenošenje vlasništva nad različitom imovinom stečenom radnjama zakonom kvalificiranim kao kazneno djelo s ciljem da se prikrije njihovo kriminalno podrijetlo i s namjerom da pojedinci uključeni u takve aktivnosti izbjegnu pravne posljedice
- ❖ skrivanje izvora ili vlasništva nad različitom imovinom za koja je poznato da nastala obavljanjem kriminalnih aktivnosti
- ❖ pribavljanje i upotrebu dobara, za koje se zna da su stečena kriminalnim radnjama
- ❖ sudjelovanje u kriminalnim radnjama, kao i pomaganje pri izvršenju istih .

Samim procesom pranja novca perači imaju namjeru i cilj prikriti izvor i vlasništvo nad novcem i imovinom koje su stekli nezakonito. Podrijetlo prljavog novca su nezakonite radnje poput trgovanja opojnim sredstvima, osobama, naoružanjem, otmice, ucjene, organizirani gospodarski i financijski kriminal popularnog naziva „kriminal bijelih ovratnika“, a takav se novac naziva „crni novac“. Za razliku od „crnog novca“ pojam „sivi novac“ kojeg također kvalificiramo kao nezakoniti stječe se izbjegavanjem plaćanja poreznih obveza, svim vidovima korupcije, te različitim prijevarama. Sam proces pranja novca je vrlo kompleksan, provodi se pomoću različitih modusa i pri tome ne poznaje međudržavne granice.

Kriminalne aktivnosti kojima se postiže cilj samog procesa pranja novca ne smatraju se u javnosti opasnima kao primjerice krvni delikti, no njihovu opasnost i težinu posljedica koje ostavljaju za sobom, treba shvatiti ozbiljno i bez odlaganja poduzimati mjere prevencije.

Pranje novca je jedan od najstarijih oblika kriminala jer je poznato da se stečeno bogatstvo prikrivalo još u davnoj prošlosti.

Međutim, prvi ozbiljni počeci pranja novca povezuju se s američkim kriminalcem Al Caponeom. Postoje dvije teorije. Prema prvoj, Capone je novac prao zahvaljujući lancu

praonica rublja u njegovom vlasništvu, te otuda i potječe naziv „pranje novca. Prema drugoj teoriji, Capone je u razdoblju od 1920. do 1930. ulagao novac mafije u restorane i casina u Kubi. Uspješno je poslovao, a zaradu je najprije zbog zakonskim blagodati prebacivao na više različitih računa u Švicarskoj da bi ih naposljetku vraćao u SAD.

Protekom vremena su se razvijali i usavršavali načini pranja novca, pa je proces postajao sve složeniji. Unatoč pokušajima da se spriječe kriminalne radnje nije bilo značajnijih pomaka. Tek je nastankom Konvencije UN-a protiv nezakonite prodaje opojnih droga i psihotropnih tvari, koju smatramo temeljnim međunarodnim aktom kojim se kažnjava proces pranja novca došlo do ozbiljnijih pomaka i postizanja konkretnijih uspjeha.

4. FAZE PRANJA NOVCA

Pranje novca možemo definirati kao obavljanje kriminalnih radnji u svrhu konverzije nezakonito stečenog novca u prividno zakoniti, a temeljni je cilj navedenog postupka skrivanje izvora istog. Pranje novca je kompleksan proces čija provedba prolazi kroz nekoliko faza. „U stručnoj literaturi se često navode tri poznate faze procesa pranja novca, a to su: faza polaganja novca (placement), faza ležanja (layering) i faza integracije (integration).“ (Iljkić, 2015:38).

Navedene faze predmetnog procesa mogu biti posve odvojene, no isto tako ovisno o okolnostima one se mogu odvijati u isto vrijeme, te može doći i do preklapanja.

Slika 1 Prikaz tri temeljne faze pranja novca

Izvor: www.hgk.hr, Provođenje mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma

Postoji više modela, a možemo izdvojiti bi sljedeće:

- dvofazni model
- kružno pranje
- model „četiri sektora“
- teološki model.

Sam postupak pranja novca ne poznaje državne granice već se odvija na globalnoj razini primjenom različitih metoda. Razlog tome leži u brzom napretku tehnologije i jednostavnom obavljanju transakcija pomoću elektroničkog poslovanja.

4.1 Faza polaganja novca

Prva faza procesa počinje skrivanjem nelegalnog izvora sredstava tako da se ista unose financijski sustav ili se vrši konverzija u druge vrste imovine. Nezakonita sredstva su prvenstveno gotovina, koja se nastoji transformirati u prikladniji oblik za daljnju upotrebu.

„Najčešće se koristi gotovina (bilo da je riječ o manjim iznosima prilikom prodaje droge, prostitucije, trgovine ljudima i dr., ili pak o većim iznosima – kod prodaje većih količina droge, oružja i dr.), kako bi se izbjeglo identificiranje osoba koje sudjeluju u takvim aktivnostima.“ (Iljkić, 2015:38).

Ova je faza zbog svojih specifičnosti najrizičnija za počinitelje, no izvršenje kriminalnih radnji im mogu uvelike olakšati manjkavosti preventivnog sustava, korumpirani djelatnici, te neusklađenost zakonodavnog sustava.

4.2 Faza oplemenjivanja

Pod fazom oplemenjivanja podrazumijevamo raznorazne transakcije kojima se nastoji sakriti stvarno podrijetlo ilegalnih sredstava. Iste se provode sukladno zakonu, no s namjerom prekida svake povezanosti sa nezakonitim izvorom.

„Najčešće rabljene tehnike u toj fazi: krijumčarenje valute, mijenjanje valute, doznake sredstava, korištenje shell poduzeća, korištenje osiguravajućih društava, korištenje boxoffice i rezidentne pošte, korištenje uvozno-izvoznih poduzeća, manipulacije računima, manipulacije garancijama, obveznicama i vrijednosnicama, korištenje igračnica, poslovanje preko offshore zona, te određene gotovinske kupovine.“ (Katušić Jergović, 2007:622).

Nezakonita novčana sredstva se prebacuju na različite račune u manjim iznosima da bi se prikrio njihov stvarni izvor. „Prebacivanje sredstava na nekoliko računa u zemlji i inozemstvu te transformiranje sredstava iz jednog u drugi oblik odvija se prvenstveno s ciljem otežanog praćenja njihova izvora.“ (Cindori, 2010:19).

U ovom dijelu procesa najveći doprinos tijelima nadležnim za borbu protiv pranja novca daju napredne tehnologije pomoću kojih se u najkraćem roku mogu detektirati sumnjive radnje.

4.3 Faza integracije

U završnoj fazi procesa dešava integracija nelegalnog novca u financijski sustav i njegovog miješanja sa legalnim. Novac kojeg perači steknu nezakonitim radnjama se može ponovno uložiti u obavljanje djelatnosti sukladno zakonu, a učestalo se troši na kupnju pokretnina i nekretnina, te kupnju skupocjenih stvari. Perače i proces pranja novca je teško razotkriti. „Ukoliko je faza integracije uspješno završena utvrđivanje podrijetla novca znatno je otežano, a posebno u situaciji u kojoj se takva sredstva koriste za početak novog, zakonitog poslovanja.“ (Cindori, 2010:20).

Fazu integracije karakteriziraju:

- osnivanje tvrtki u državama s posebnim pogodnostima glede zaštite anonimnosti
- slanje faktura s iznosima većim od stvarnih
- transferiranje sredstava bankovnoj instituciji iz banke počinitelja.

Kada se integracija privede kraju iznimno je zahtjevno otkriti pravi izvor nelegalnih sredstava. Karakteristično je također da se cijeli proces generira iznova.

5. METODOLOGIJA PRANJA NOVCA

U skladu s definicijom pranja novca razlikujemo metodologije koje se odnose na tipologiju kod pravnih i tipologiju kod privatnih osoba. „Modaliteti pranja novca se razlikovat će se ovisno o količini novca koja se želi oprati, relevantnom zakonodavstvu, gospodarstvu i financijskom tržištu, izabranom načinu djelovanja (putem financijskog i nefinancijskog sektora) i samom procesu (fazama) pranja novca kroz koji će novac prolaziti.“ (Cindori, 2010:21).

Pranje novca predstavlja veliki problem iz razloga što dovodi u znatno lošiji položaj subjekte koji zakonito posluju. Peračima novca nije primarna zadaća ostvarenje najviše stope dobiti nego im je važnija investicija koja će im omogućiti čim uspješnije recikliranje novca. S obzirom na složenost samog postupka, razlikujemo pranje novca fizičkih osoba i pranje novca putem pravnih osoba.

5.1 Tipologija kod pravnih osoba

Postupak pranja novca putem pravnih osoba ima širi obuhvat, a tipologija se uobičajeno dijeli na:

- ❖ Off shore zone
- ❖ Nerezidentne račune
- ❖ Fiktivne ugovore
- ❖ Ulaganje gotovine u financijski sustav
- ❖ Front i shell tvrtke

Ishodi navedenog posebno se ogledaju u izravnoj šteti za cjelokupni financijski sustav neke zemlje što rezultira umanjivanjem ili potpunim izbjegavanjem poreznih obveza i nezakonitim odljevom sredstava, a posljedice se očituju kroz slabljenje financijskog sustava, te jačanje financijske nestabilnosti neke države.

5.1.1 Off shore zone

Off shore zone možemo definirati kao određena područja, pa čak i cijele države koje nude atraktivne pogodnosti u vidu osnivanja tvrtki. Glavne prednosti ogledaju se u smanjenom obujmu financijske kontrole i izbjegavanju plaćanja poreza, pa su one „vrlo pogodne i za pranje novca od mnogobrojnih nelegalnih aktivnosti (kao što je porezna utaja, trgovina

oružjem, prodaja droge, prostitucija i dr.) uz prednosti stroge bankarske tajne, malobrojnih ograničenja u poslovanju s inozemstvom, teritorijalnog pozicioniranja u blizini tranzitnih putova droge i sl.“ (Cindori, 2010:23). Također očituju se i pogodnosti glede elektroničkog bankarstva, investicijskih poslova i tajnosti podataka o računima kao i preferencijalnog poreznog tretmana što u konačnici rezultira plaćanjem nultog ili znatno manjeg poreza. Off shore zone klasificiramo u rasponu od potpuno transparentnih do netransparentnih među kojima bi izdvojila sljedeće:

- ❖ Egipat
- ❖ Guatemala
- ❖ Indonezija
- ❖ Nigerija
- ❖ Filipini.

Činjenica da je neka država klasificirana kao netransparentna i nekooperativna polučuje negativne efekte koji se ogledaju u smanjenom broju ulagača, smanjenom broju investicija, te smanjenju kapitala. Osim spomenutih negativnosti svakako treba spomenuti da glede off shore zona postoje i značajne prednosti koje su razlog poslovanja s istima. Predmetne prednosti odnose se na:

- ❖ umanjenje porezne obveze
- ❖ među tečajne razlike
- ❖ jednostavnije obavljanje bankovnih transakcija
- ❖ upravljanje fondovima
- ❖ zaštitu poslovnog interesa
- ❖ jačanje poslovne konkurentnosti.

5.1.2 Nerezidentni računi

Nerezidentni računi su u uskoj vezi s off shore zonama budući se transakcija odvija preko nerezidentnih računa off shore zona u državama koje su pogodne zbog položaja i sigurne komunikacije. Način transfera novca nije kompliciran pa tako: „Tvrтка off shore s otvorenim nerezidentnim računom drugoj državi ispostavlja fakturu koja se legalno plaća preko domaćih banaka na navedeni račun te se tako transferirana sredstva neometano koriste za osobne potrebe, ubacuju u ponovni reprodukcijski ciklus kriminalne aktivnosti ili pokušavaju

legalizirati u obliku investicijskih sredstava namijenjenih za ulaganje u domaće gospodarstvo i infrastrukturu.“ (Cindori, 2010:25).

5.1.3 Fiktivni ugovori i ispostavljanje fiktivnih računa

Postupak pranja novca svodi se na sklapanje fiktivnih ugovora i izdavanje fiktivnih računa, te predstavlja klasični način pranja novca koji je prilično jednostavan za izvođenje.

„Ovo područje dijeli se u dvije kategorije:

- ❖ ispostavljanje potpuno fiktivnih računa za, uglavnom, usluge koje se ne mogu i neće izvršiti niti su izvršene (consulting, istraživanje tržišta, većina nerobnih plaćanja)
- ❖ ispostavljanje faktura s većim ili manjim iznosom od stvarne (tzv. podfakturiranje i prefakturiranje) za robu ili manjim dijelom za usluge.“ (Cindori, 2010:25).

5.1.4 Ulaganje gotovine u financijski sustav

Ulaganje gotovine u financijski sustav koristi se vrlo često pri provođenju prve faze pranja novca putem pozajmica u svim oblicima kao i međusobnog odobravanja kredita između djelatnika trgovačkih društva, nadalje polaganjem fiktivnih dnevnih utržaka, kao i obavljanjem različitih bankovnih transakcija kojima se prebacuju sredstva. Kako bi gore navedene radnje bile čim uspješnije, koristi se sva raspoloživa tehnologija, a naročito je popularno elektroničko bankarstvo budući da se na taj način novac može u najkraćem vremenu dostaviti na bilo gdje u svijetu.

5.1.5 „Front“ i „shell“ tvrtke

Pod pojmom „shell“ tvrtka podrazumijevamo tvrtku osnovanu kako bi se efikasno i čim jednostavnije prikrila sredstva pranja novca. Nasuprot navedenom, „front“ tvrtke izvršavaju poslove sukladno zakonima no s ciljem prikrivanja pranja novca. Osnovna karakteristika istih je činjenica da služe kao zavjesa za prikrivanje nezakonitog izvora novca. Prema Cindori (2010) najbolji primjer za „transport“ ilegalnog novca su casina. Jedan od načina njihova korištenja za predmetnu svrhu jest kupovina žetona nakon čega slijedi ponovno vraćanje istih, te se tako „prljavi“ novac prikazuje kao dobitak. Drugi način je osnivanjem casina kao „front“ ili „shell“ tvrtke što rezultira otvaranjem mogućnosti pranja znatno većih količina novca i nižom stopom rizika.

Postoje brojne prednosti „front“ i „shell“ tvrtki, a ogledaju se u činjenici da:

- ❖ ne izazivaju sumnju djelatnika banaka i ostalih institucija
- ❖ predstavljaju manje rizike za otkrivanje
- ❖ manje se uplate „prljavog“ novca mogu efikasno utopiti s redovnim financijskim poslovanjem tvrtke.

„Posljedica izložene metodologije pranja novca pravnih osoba očituje se u direktnoj šteti za financijski sustav države glede umanjivanja ili potpunog izbjegavanja poreznih obveza, dovođenja trgovačkih društava u stečaj i nezakonitog odljeva sredstava, a ne smije se zanemariti niti priljev prljavog novca međunarodno organiziranog kriminala i njegovo ubacivanje u domaći financijski sustav, što za posljedicu ima razaranje financijskog sustava, financijske stabilnosti i kredibiliteta zemlje u cjelini.“ (Cindori, 2010:27-28).

5.2 Tipologija kod fizičkih osoba

Osim već spomenutih načina i tehnika pranja novca putem pravnih osoba u svakodnevnom poslovanju se često javljaju i različiti oblici pranja novca putem fizičkih osoba. Iako pranje novca putem fizičkih osoba nije tako učestalo kao putem pravnih, konačni cilj oba procesa jest isti, te se svodi na prikriivanje ilegalnog izvora sredstava i nastojanje da se izbjegnu sankcije. U praksi srećemo različite pojavne oblike i načine pranja novca putem fizičkih osoba, no u krug najčešće korištenih ulaze sljedeće:

- ❖ krijumčarenje novca
- ❖ transakcija gotovim novcem
- ❖ neuobičajeni polozi gotovine
- ❖ vezane transakcije
- ❖ mjenjački poslovi
- ❖ korištenje kreditnih linija.

5.2.1 Krijumčarenje novca

Možemo reći da je krijumčarenje novca najjednostavniji način, pa se u skladu s navedenim isti koristio još pri prvim ilegalno počinjenim radnjama. Njime se u početku procesa raskida veza između perača novca, novca i njegovog ilegalnog izvora. Ova tehnika slovi kao najrizičnija ali je u isto vrijeme i najefikasnija budući da za sobom ne ostavlja tragove u pisanom obliku.

„Nezakonito stečena sredstva najčešće se prenose: prijevoznim sredstvima poput kamiona, zrakoplova ili broda, svežnjevima novčanica putem tekliča ili promjenom gotovine u neki drugi vrijednosni papir na donositelja (npr. ček).“ (Cindori, 2010:28).

Postupak krijumčarenja novca je osobito lako izvediv u off shore zonama s obzirom na pogodnosti koje one nude. Po završetku postupka novac će se najčešće vratiti putem bankovnim putem u državu njegovog podrijetla u skladu s propisima međunarodnog prometa.

5.2.2 Transakcije gotovim novcem

Tehnika transakcija gotovim novcem koristi se učestalo, što se naročito ogleda obradom podataka o transakcijama. Zakonodavni okvir definira prijavu i istih.

5.2.3 Neuobičajeno veliki polozi gotovine

Neuobičajeno velike pologe gotovine smatramo značajnima u procesu pranja novca ali isto tako izvođenje ove metode predstavlja visok rizik jer se počinitelji mogu lako razotkriti. Kada govorimo o neuobičajeno velikim položima, prvenstveno mislimo na one koji nisu utemeljeni legalnim poslovanjem niti dohotkom fizičke osobe, te su neusklađeni sa gospodarskim kriterijima. „Za prepoznavanje pranja novca putem gotovinskih pologa inzistira se na provođenju dubinske analize stranke (predstavlja podlogu za donošenje utemeljenih razloga za sumnju na pranje novca) što obuhvaća prikupljanje informacija o svrsi i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa te stalno praćenje poslovnog odnosa:“ (Cindori, 2010:30).

5.2.4 Povezane transakcije

Kao što je već rečeno, pologe gotovine koji nisu uobičajeni smatramo visoko rizičnima za izvođenje jer izazivaju sumnju na pranje novca i samim time olakšavaju detekciju procesa. Zbog tih razloga perači učestalo koriste metodu povezanih transakcija, koja se znatno teže može otkriti, a primjenjuje se tako da se veći iznos novca podijeli na više manjih iznosa. Sukladno navedenom, otvara se mogućnost da se zaobiđe zakonom propisana obveza prijave gotovinskih transakcija iznad određenog iznosa.

5.2.5 Doznake iz inozemstva

„Kada govorimo o doznakama iz inozemstva kao indikatorima sumnjivih transakcija posebno su zanimljive one koje dolaze na račune rezidenata i nerezidenata, a osobito doznake velikih

iznosa ili iz off shore zona.“ (Cindori, 2010:30). Međutim, sve inozemne doznake ne pobuđuju sumnju, pa tako u krug rizičnih ne ulaze niže navedene aktivnosti:

- ❖ devizni računi na koje se uplaćuju inozemne mirovine
- ❖ rente
- ❖ plaće koje pomorci ostvare radom na stranim brodovima
- ❖ plaće osoba koje obavljaju investicijske radove u inozemstvu
- ❖ plaće čija je isplata u devizama.

Inozemne doznake također pobuđuju sumnju na pranje novca ukoliko pokazuju odmak od transakcija koje se obavljaju redovno i učestalo.

5.2.6 Mjenjački poslovi

Budući da mjenjačnice obavljaju velik broj različitih novčanim transakcija, njihova je djelatnost pogodna za obavljanje procesa pranja novca i često se koristi kako bi se prikrili ilegalni izvori novca, naročito onog stečenog kriminalnim radnjama prodaje opijata. „Osnivanjem mjenjačnice s nekoliko podružnica proces pranja novca odvijat će u potpunosti i pod neposrednim, punim nadzorom kriminalnog miljea.“ (Cindori, 2010:31). Iz navedenog se razloga u većini zakonodavstava u svijetu uvode zakonski propisi licenciranja mjenjačnica, primjena kriterija podobnosti, te učinkoviti nadzor.

5.2.7 Kreditna linija

Ova metoda pranja novca je vrlo efikasna i sigurna. Izvođenjem iste lako se ostvaruje sam cilj cijelog postupka na način da se podigne kredit koji se u najkraćem roku vrati nezakonitim novcem čime se stvara prividna slika da je nezakonit novac legalan. Naravno, to ne znači da je svako podizanje kredita neovisno o iznosu i svrsi sumnjivo, te samim time ukazuje na nezakonita postupanja.

6. FINANCIRANJE TERORIZMA

6.1. Pojam terorizma

Definicija pojma terorizma nije točno utvrđena, no postoji preko stotinu definicija sa različitih društvenih područja. Sukladno navedenom, iz kruga istih možemo izdvojiti slijedeće:

- ❖ „Terorizam je specifičan oblik agresivnog djelovanja protiv naroda, životne sredine i materijalnih dobara neke zemlje u miru i u ratu“,
- ❖ „Terorizam je namjerno i sustavno ubijanje, sakaćenje i ugrožavanje nevinih kako bi se u njih utjeralo strah radi neke političke svrhe“ i
- ❖ „Terorizam je upotreba ili prijetnja upotrebom sile, usmjerena na ostvarivanje političkih promjena“.

Pojam terorizma definirale su od njegove pojave različite društvene organizacije i institucije, no izdvojila bi Ujedinjene narode čija prva definicija datira iz 1937. godine. Međunarodna konvencija UN-a iz 1999. godine navodi da: „Kazneno djelo terorizma čini svaka osoba koja, koristeći bilo koja sredstva, izravno ili neizravno, nezakonito i voljno, nabavi ili prikupi sredstva s namjerom da se ona koriste ili znajući da će se koristiti, u potpunosti ili djelomično, u svrhu provođenja:

- djela koje predstavlja kazneno djelo, ili
- bilo kojeg drugog djela kojemu je namjena prouzročiti smrt ili tešku tjelesnu ozljedu civila ili bilo koje druge osobe koja nije aktivno uključena u situaciju oružanog sukoba ako je svrha tog djela – po njegovoj naravi ili sadržaju – zastrašiti stanovništvo ili prisiliti neku vladu ili međunarodnu organizaciju na činjenje nekog djela ili suzdržavanje od činjenja bilo kojeg djela.“.

Terorizam smatramo vrlo opasnim fenomenom, posebice zbog toga što nevini ljudi stradaju u svrhu ostvarenja različitih ideologija.

„Jedan od najvećih prijetnji današnjice za sigurnost države i društva jest terorizam. Iako terorizam postoji od davnih vremena, teroristički napadi koji se događaju danas odnose brojne žrtve, a ujedno utječu na politička, gospodarska, športska, kulturna i brojna događanja u svijetu.“ (Marić, 2012:87).

6.2 Pojam financiranja terorizma

Po svojoj definiciji i obilježjima, terorizam spada u krug kaznenih djela, čiji su počinitelji teroristi i pripadnici odioznih organizacija, a cilj mu je uzrokovati smrt ili teške tjelesne ozljede nevinih osoba. Sukladno navedenom, financiranje terorističkih aktivnosti također smatramo radnjom koja predstavlja ugrozu visokog rizika i pojavu koju treba sprječavati na globalnoj razini zajedničkim snagama međunarodne zajednice kako ne bi negativno utjecala na ljudska prava i vrijednosti koje su priznate aktima međunarodnog prava. S ciljem sprječavanja financiranja terorističkih aktivnosti svaka bi država članica međunarodne zajednice trebala sustavnim radnjama prevenirati pojavu nepoželjnih oblika ponašanja, na način da kvalificira iste kao kazneno djelo čije izvršenje podliježe sankcijama.

Republika Hrvatska se donošenjem Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma (NN 108/17, 39/19) uključila u napore međunarodne zajednice. Predmetnim propisom definirano je da se pod financiranjem terorizma smatra pribavljanje sredstava s namjerom da se ista upotrijebe kako bi se izvršio teroristički čin. Kaznenim zakonom su također kvalificirana djela koja podliježu zakonskim sankcijama, a vezana su uz radnje kojima se:

- vrše terorističke aktivnosti ili se potiče na izvršenje istih
- vrši obučavanje izvršitelja
- ugrožava sigurnost civila
- zloupotrebljava nuklearno oružje
- ugrožava sigurnost međunarodnog zračnog i pomorskog prometa.

6.3 Povijest razvoja terorizma

„Povijest terorizma seže od drevnih vremena, jer su već tada suparnici pokušali na razne načine, od zastrašivanja do tjelesnog nasilja, poraziti svoje suparnike.“ (Marić, 2012:90).

S riječju terorizam se prvi puta srećemo u političkom govoru za vrijeme strahovlade „jakobinskog“ režima, a odnosila se na jedan slučaj državnog terorizma. „Voltaire označava stanje tijekom 1769. godine zbog javnih smaknuća i mučenja uoči Francuske revolucije (1789.) kao terorističke strahote vlasti (appareil de Terror).“ (Marić,2012:90). Možemo reći da moderni terorizam počinje Francuskom revolucijom, s obzirom na činjenicu da su izvršenja teroristički radnji da tada bila motivirana uglavnom vjerskim i religijskim motivima.

U 20. stoljeću terorizam postaje masovna pojava, a u 21. stoljeću poprima obilježje „globalnog terorizma“ koji je u današnje vrijeme sveprisutan budući da nema medija koji ne prikazuje terorističke događaje u svijetu. Bitnu ulogu svakako ima događaj napada na SAD 11. rujna 2001. godine i možemo reći da tim činom terorizam postaje globalni problem, a Sjedinjene Američke države traže aktivnu suradnju po pitanju sprječavanja istog od svih država članica međunarodne zajednice.

„U vremenu poslije terorističkih napada 11. rujna možemo vidjeti tendenciju vladajućih struktura zapadnih društava da terorizam smatraju problemom koji je radikalno drugačiji od bilo čega s čime je svijet bio suočen u prošlosti. Tako se neprestano ističe da je svijet nakon 11. rujna dobio novo lice, da živimo u novoj eri terorizma i da je 21. stoljeće doba terora.“ (Šušnjara, 2017:152).

Prema Mariću (2012.) neki od primjera terorizma i teroristički skupina kroz povijest su:

- ❖ Zeloti, židovski nacionalisti koji su operirali na području Bliskog istoka tijekom prvog stoljeća, s namjerom suprotstavljanja rimskoj vlasti
- ❖ članovi skupine Hashashini koji su djelovali u 11. stoljeću u Iranu proizvodili su hašiš, bili su ubojice, a zločinima koje su činili (atentati, ubojstva) su nastojali svrgnuti vlast ponekad i uz samožrtvovanje
- ❖ teroristička skupina Indijske thuge osnovana u Indiji, a djelovala je najduže kroz povijest, šest ili sedam stoljeća, a pripadnike te skupine eliminirali su Britanci u devetnaestom stoljeću.

7. IZVORI SREDSTAVA FINANCIRANJA TERORIZMA

Glede izvora sredstava financiranja terorizma možemo ih podijeliti na zakonite i nezakonite izvore. Prema Bolti (2010.) u krug zakonitih izvora financiranja terorizma ulaze:

- ❖ donacije (primjerice vezano za dijasporu kod aktivnosti organizacija IRA-e, Al-Qaede, pokreta pri Šri Lanki)
- ❖ obavljanje zakonitih djelatnosti kako bi se stekli prihodi u svrhu financiranja nelegalnih radnji
- ❖ samofinanciranje (npr. Bin Ladenovim bogatstvom stečenim ranijim zakonitim poslovanjem financirala se AL-Qaede).

„Nezakoniti način financiranja terorizma je svakako „brži“ način prikupljanja sredstava i tu je učestali kriminalitet vezan uz prodaju i trgovinu droga bez obzira o kojoj se terorističkoj organizaciji radi.“ (Bolta, 2010:423). Također, neke kriminalističke skupine primjerice IRA (Irska republikanska armija), ETA (Baskija i sloboda, Euskadi Ta Askatasuna), FLNC (Fronte di Liberazione Naziunale Corsu, Fronta za nacionalno oslobođenje Korzike) naplaćuju „revolucionarni porez“ koji predstavlja oblik „reketa“ pod čime se podrazumijeva iznuda novca primjenom nasilja.

Primjeri financiranja terorističkih aktivnosti na nezakoniti način:

- ❖ teroristička organizacija Jemaah Islamiyah
- ❖ Kolumbijske paravojne grupe koriste otmice kako bi financirale svoje aktivnosti
- ❖ u vrijeme hladnog rata postojalo je „sponzorstvo države“
- ❖ zloupotrebljavanje čekova i kreditnih kartica u Zapadnoj Europi u svrhu financiranja terorističkih djela, prvenstveno Al-Qaede

Transakcije koje dovodimo u kontekst financiranja kriminalnih terorističkih djela po svojim karakteristikama ne odstupaju značajno od onih koje se odnose na pranje novca. Iste se obavljaju preko bankovnih računa, upotrebom gotovine, a važnu ulogu svakako imaju i humanitarne organizacije.

Napad:	Datum:	Procijenjeni troškovi
Transportni sustav Londona	07. srpanj 2005.	GBP,8.000
Bombaški napad na vlak u Madridu	11. ožujak 2004.	USD 10.000
Bombaški napadi u Istanbulu	15.i 20.studeni 2003.	USD 40.000
Bombaški napad na JW Marriot hotel u Jakarti	05. kolovoza 2003.	USD 30.000
Bombaški napad na Baliju	12. listopada 2002.	USD 50.000
Napad na USA brod Cole	12. listopada 2000.	USD 10.000
Bombaški napadi na veleposlanstvo u Istočnoj Africi	07. kolovoza 1998.	USD 50.000

Slika 2 Prikaz troškova za terorističke napade

Izvor: www.mfin.hr, Tipologije financiranja terorizma

Primjer financiranja terorizma: Samofinanciranje

Prema Ministarstvu financija (2012), teroristička organizacija je izvršila napad u Londonu 07. srpnja 2005. godine samofinanciranjem

Novčana sredstva koja su prikupili metodama koje je bilo gotovo nemoguće dovesti u vezu s kriminalom i terorizmom, koristili su za najam stana, iznajmljivanje automobila, te za izradu eksplozivnog sredstva.

„Za teroristu A se čini da je prikupio najviše sredstava. Imao je prihvatljiv kreditni rejting, više bankovnih računa (od kojih je svaki imao mali polog gotovine za duže vremensko razdoblje), kreditne kartice i 10.000,00 GBP osobnog zajma. Nije izvršio osobne kreditne obveze te je bio u prekoračenju po svojim računima. Terorist B je obavio nekoliko kupovina plaćajući čekovima (koji nisu mogli biti naplaćeni) tjednima prije 7. srpnja. Istražitelji iz banaka posjetili su ga kod kuće dan nakon bombaškog napada.“ (Ministarstvo financija, 2012)

8. FAZE FINANCIRANJA TERORIZMA I TRANSFERI TERORISTIČKIH SREDSTVA

Financiranje terorizma ima faze koje moraju biti ispunjene. Te faze su:

- ❖ faza prikupljanja odnosno akumuliranja sredstava
- ❖ prijenos istih izvršiteljima
- ❖ upotrebljavanje prikupljenih sredstava.

Važno je napomenuti da transakcije koje se dovode u vezu s financiranjem terorizma ne pokazuju značajna odstupanja od onih vezanih uz proces pranja novca.

„Prije svega tu je uporaba financijskog sustava: novčana sredstva doznaju se uobičajenim transferima putem računa u kreditnim institucijama, međutim uvođenjem proaktivnih mjera sprječavanja korištenja financijskog sustava za pranje novca i financiranje terorizma kroz primjenu obveznih mjera dubinske analize klijenta, kao i sustava međunarodnih restriktivnih mjera i izravnog zamrzavanja imovine koja se povezuje s teroristima i s njima povezanim osobama, uporaba takvog sustava koji zahtijeva potpunu identifikaciju sudionika transakcije te utvrđivanje i praćenje svrhe i namjene transakcije može biti vrlo rizična za financijere terorizma.“ (Bolta, 2010:423).

Sredstva namijenjena financiranju terorističkih radnji transferiraju se na više načina, primjerice prijenosom gotovine, alternativnim sustavima, te pomoću humanitarnih i neprofitnih organizacija.

8.1 Prijenos gotovine

Međugranični transfer gotovine smatra se jednostavnim za izvedbu, a istovremeno za počinitelje vrlo sigurnim budući da je takve radnje teško detektirati.

„Kako je ovaj način prijenosa gotovinskih sredstava prepoznat kao velik rizik od financiranja terorizma, 2004. godine FATF donosi Devetu specijalnu preporuku protiv financiranja terorizma kojom se uvode obvezni standardi zaštite.“ (Bolta, 2010:423). Predmetnom preporukom zahtijeva se od svih zemalja članica međunarodne zajednice da sustavno poduzimaju mjere pomoću kojih bi bila omogućena efikasna kontrola prijenosa sredstava. Također zahtjev je usmjeren na obavezu prijave svakog prijenosa u iznosu većem od 15.000 američkih dolara, te na poduzimanje sankcija u slučajevima izbjegavanja iste.

Predmetna obveza je usklađena sa hrvatskim zakonodavstvom na način da su osobe koje preko teritorija Republike Hrvatske prenose gotovinska sredstva u iznosu većem od 10.000 EUR-a ili više dužne prijaviti tu činjenicu Carinskoj upravi.

„Naime, tijela Carinske uprave obvezna su obavijestiti Ured za sprječavanje pranja novca o svakoj prijavi unošenja ili iznošenja gotovine preko državne granice u protuvrijednosti od 10.000 EUR-a ili više, o svakom unošenju ili iznošenju gotovine preko državne granice koje nije bilo prijavljeno carinskom tijelu, kao i o slučaju unošenja ili iznošenja, odnosno pokušaja unošenja ili iznošenja gotovine preko državne granice ako su u vezi s osobom koja gotovinu prenosi, načinom prijenosa ili drugim okolnostima prijenosa postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma.“ (Bolta, 2010:424).

8.2 Alternativni sustavi prijenosa

Alternativni se sustav prijenosa ne zasniva na bankovnom poslovanju i specifičan je upravo po tome što u cijelosti zaobilazi navedeni sustav. Ta činjenica pridonosi otežanom ili potpuno onemogućenom otkrivanju novčanih tijekova i provođenju istražnih radnji. Osim navedenog, počiniteljima kriminalnih djela je atraktivan i zbog mogućnosti da se prijenos sredstava obavi anonimno i jeftino u vrlo kratkom vremenskom periodu.

Kao primjer alternativnog sustava prijenosa možemo istaknuti „hawalu“. Riječ „hawala" potječe iz arapskog jezika, a pretpostavlja se da je predmetni sustav prijenosa novca nastao u 8. stoljeću u Indiji, prije pojave bankarstva. Sam sustav karakterističan je po svojim bitnim obilježjima, a to su: cijena, etnička povezanost i prilagodljivost. Susrećemo ga posebice u Aziji, a prema podacima samo na teritoriju Afganistana djeluje 500-2000 ilegalnih ureda koji transferiraju novčana sredstva između Dubaija, Londona, Kabula i Peshawara.

8.3 Humanitarne i neprofitne organizacije

Zbog svojih specifičnih karakteristika, humanitarne i neprofitne organizacije pogoduju prikupljanju doniranih sredstava, prvenstveno novčanih, te transferiranje istih međunarodnim transakcijama putem financijskih sustava zemalja koje su označene kao politički i gospodarski nestabilne i u kojima je evidentirana odsutnost ili nedostatna primjena propisanih mjera i radnji za uspješnu borbu s kriminalnim pojavama pranja novca i financiranja terorizma.

U skladu s podacima koje evidentira i prikuplja međunarodna zajednica, te provedenim istraživanjima čak 45% transakcija koje su bile obuhvaćene stručnom analizom i obradom od

strane financijsko obavještajnih jedinica, bilo je usko vezano uz humanitarne i neprofitne organizacije.

Sukladno navedenom, poslovanje predmetnih organizacija je okvalificirano kao visoko rizično glede potencijalnog obavljanja kriminalnih aktivnosti. Iz tog razloga, u svrhu prevencije i sprječavanja procesa pranja novca i financiranja terorizma, sve organizacije takvog poslovnog profila podliježu primjeni pojačanih mjera dubinske analize.

9. ZAKONODAVNI OKVIR SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Zakonodavni okvir koji je temelj za borbu protiv štetnih aktivnosti koje rezultiraju pranjem novca i financiranjem terorističkih djela se u Republici Hrvatskoj temelji na Zakonu o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma čije su odredbe protekom vremena mijenjane i dopunjavane kako bi pratile korak s pojavom novih izazova. Prvi konkretni napori da se ustroji efikasni sustav prevencije nepoželjnih pojava datira iz 1997. godine, kada je na snagu stupio inicijalni Zakon o sprječavanju pranja novca. Predmetnim aktom ustrojen je Ured za sprječavanje pranja novca kojeg s obzirom na njegovu ulogu i ovlasti smatramo ključnim čimbenikom. Osim Ureda za provedbu mjera i nadzor ograničenja koje propisuje Zakon, zadužene su i druge institucije, primjerice: Porezna i Carinska uprava, Hrvatska narodna banka, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga.

Budući da su pranje novca i financiranje terorizma procesi koji se odvijaju u kontinuitetu i pri tome ne poznaju granične crte između država, smatramo ih globalnim problemima čije rješavanje zahtijeva ozbiljan i sustavan pristup. Napori međunarodne zajednice da se spriječe i onemogućе kriminalne aktivnosti rezultirali su donošenjem brojnih konvencija, direktiva i smjernica koje nisu po svojoj prirodi obligatorne nego su donesene u vidu preporuka. Njihova implementacija u pravni sustav u značajnoj mjeri ovisi o političkoj volji vladajućih u svakoj pojedinoj državi. Vezano uz predmetnu činjenicu, Republika Hrvatska je kao dokaz aktivne borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma u svoje zakonodavstvo implementirala preporuke, direktive i odredbe konvencija, te time iskazala prvenstveno političku volju koja je nužna za postizanje zadovoljavajućih rezultata. Sukladno navedenom, 2018. godine stupio je na snagu novi Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma čije odredbe sadrže načela, mjere i radnje, te obveznike (banke i ostale institucije koje obavljaju usluge platnog prometa, mirovinska i osiguravajuća društva, društva za upravljanje investicijskim fondovima, mjenjačnice) koji su ih u okviru svojeg djelokruga i nadležnosti dužni provoditi. Nadalje, Zakonom su propisana i ograničenja, pa tako sva plaćanja u gotovini u vrijednosti od 75.000,00 kuna i više, kao gotovinske transakcije koje glase na iznose više od 200.000,00 kuna podliježu obveznoj prijavi Uredu za sprječavanje pranja novca. Također, od iznimne je važnosti međusobna aktivna suradnja i razmjena relevantnih informacija nadležnih institucija svih država kako bi se spriječile i minimalizirale štete na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

10. SUSTAV SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Budući da su fenomeni pranja novca i financiranja terorizma na globalnoj razini prepoznati kao iznimno opasni i nepoželjni zbog šteta koje uzrokuju, donesene su brojne preporuke i smjernice kako bi borba protiv istih bila čim uspješnija i efikasnija. Predmetnim preporukama i konvencijama upućuje se na osnivanje financijsko obavještajnih jedinica čija bi nadležnost bila fokusirana na prikupljanje relevantnih informacija i dokumentacije, stručnu analizu istih, te dostavu obrađenih podataka nadležnim tijelima na daljnje postupanje ukoliko se uoči sumnja na kriminalne aktivnosti.

Sukladno navedenim preporukama, u Republici Hrvatskoj je osnovan Ured za sprječavanje pranja novca koji u okviru svojih nadležnosti obavlja poslove s ciljem prevencije i sprječavanja pojave kriminalnih aktivnosti pranja novca i financiranja terorizma. Osim Ureda u okviru sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj djeluje veći broj institucija, a važna mjesta zauzimaju Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Financijski inspektorat i Carinska uprava. „Ured, kao financijsko-obavještajna jedinica je samo jedna karika u lancu u sustavu sprječavanja financiranja terorizma (kao i u sustavu sprječavanja pranja novca) koja tek u interaktivnoj suradnji s drugim nacionalnim nadležnim tijelima (DORH, USKOK, MUP, SOA, HNB, HANFA i nadzornim službama Ministarstva financija) i stranim financijsko obavještajnim jedinicama može u potpunosti dati svoj puni doprinos u cilju sprječavanja korištenja financijskog sustava RH za financiranje terorizma.“ (Ministarstvo financija, 2012:4).

10.1. Uloga financijsko-obavještajnih jedinica

Temeljna uloga financijsko-obavještajne jedinice (FIU) fokusirana je na: prikupljanje, stručnu obradu i analizu, te dostavu obrađenih podataka na daljnje postupanje.

Dakle, prvi korak se odnosi na zaprimanje podataka pri čemu je FIU osnovna poveznica i posrednik između obveznika koji iste dostavljaju, te nadzornih tijela i tijela progona.

Po zaprimanju podataka slijedi analiza pri kojoj razlikujemo nekoliko elemenata. Podaci se filtriraju, postavljaju se prioriteti u obradi sumnjivih transakcija, utvrđuju se limiti, te primjenjuju indikatori.

Nakon provedenog postupka stručne analize i kategorizacije, relevantni podaci se dostavljaju nadležnim tijelima na daljnje postupanje. Pri obradi i analizi podataka osim sumnje na kriminalne pojave pranja novca i financiranja terorizma, mogu se uočiti i pojave drugih nezakonitih radnji koje nisu u uskoj vezi s predmetnim radnjama vezanim uz pranje novca ili financiranje terorizma. Neovisno o njihovom sadržaju, informacije se dostavljaju nadležnim institucijama na daljnje postupanje. S obzirom na specifičnosti procesa pranja novca i financiranja terorizma, navedeni se postupci moraju obavljati u najkraćem mogućem vremenu kako bi se ostvario krajnji cilj- sprječavanje i prevencija nezakonitih aktivnosti i šteta koje iste izazivaju.

Postoje raznovrsni modeli financijsko-obavještajnih jedinica, a možemo ih uobličiti u tri osnovna: administrativni, policijski i sudsko-tužiteljski, te kao kombinacija prethodno navedenih mješoviti model.

Prema administrativnom modelu financijsko obavještajna jedinica se ustrojava kao neovisno, središnje tijelo, čija je temeljna uloga zaprimanje relevantnih podataka i dokumentacije, provedba stručne analize istih, te dostava filtriranih podatka nadležnim tijelima.

Za razliku od administrativnog modela, policijski treba obavljati isključivo poslove vezane uz prevenciju i stručnu pomoć nadležnim tijelima i institucijama, te sukladno navedenom ne zaprimaju podatke već se isti dostavljaju izravno pravosudnim tijelima.

Ključno obilježje sudsko-tužiteljskog modela je kontrola cijelog procesa, a mješoviti model je kombinacija triju osnovnih modela i to u prvom redu administrativnog i policijskog.

10.2 Ured za sprječavanje pranja novca

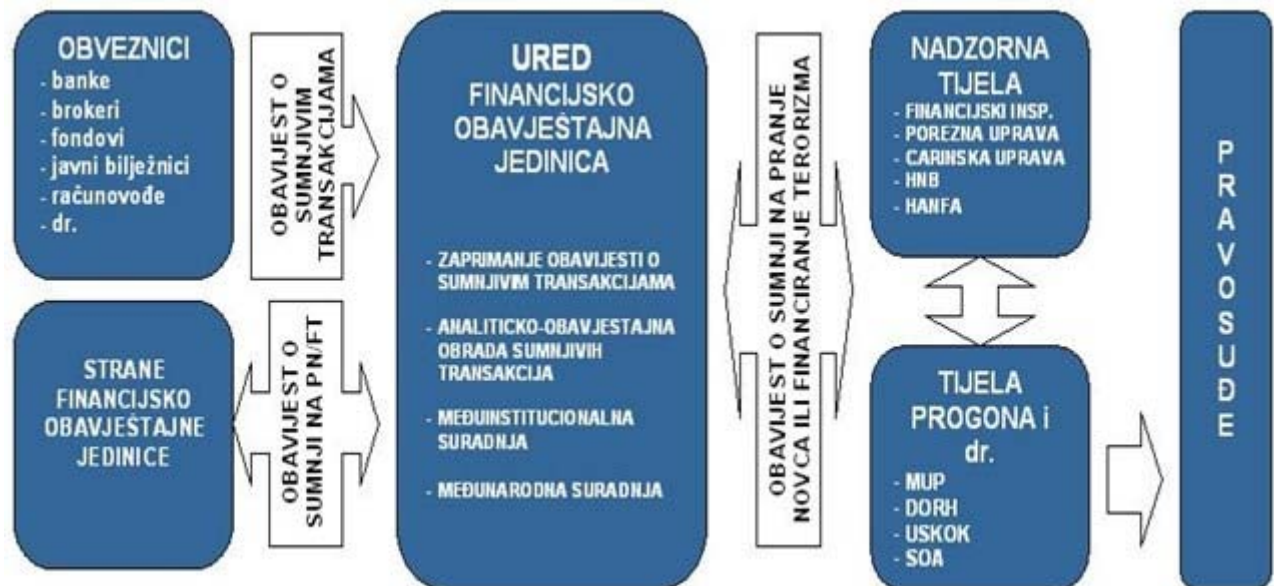
Ured za sprječavanje pranja novca djeluje u okviru Ministarstva financija od 1997. godine. Ustrojen je prema administrativnom modelu kao samostalna jedinica u okviru koje djeluju Služba za financijsko-obavještajnu analitiku, te Služba za prevenciju i nadzor obveznika sa pripadajućim odjelima.

Ured za sprječavanje pranja novca je središnja, nacionalna financijsko-obavještajna jedinica koja u okviru svojeg djelokruga i nadležnosti:

- ❖ prikuplja relevantne informacije i dokumentaciju o sumnjivim transakcijama, te provodi stručnu analizu istih

- ❖ obavještava nadležna državna tijela i institucije o postojanju sumnje na obavljanje kriminalnih aktivnosti, prvenstveno u vidu transakcija
- ❖ nadzire primjenu propisa
- ❖ s ciljem prevencije i sprječavanja pranja novca surađuje s nadležnim inozemnim tijelima.

„Ured, kao središnja nacionalna jedinica za prikupljanje podataka od banaka i drugih obveznika, informacija o transakcijama koje su povezane sa financiranjem terorizma, analizira zaprimljene transakcije u svrhu utvrđivanja sumnje na financiranje terorizma i obavješćuje nadležna tijela o slučajevima sa sumnjom na financiranje terorizma.“ (Ministarstvo financija, 2012:4).

Slika 3 Prikaz sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj

Izvor: www.mfin.hr, Ured za sprječavanje pranja novca

Slika 3 prikazuje sustav za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj. Ukoliko istu analiziramo, možemo zaključiti da Ured za sprječavanje pranja novca kao financijsko obavještajna jedinica posreduje između zakonom definiranih obveznika i stranih financijsko obavještajnih jedinica koje dostavljaju relevantne podatke o potencijalno sumnjivim aktivnostima i tijela progona, te nadzornih tijela. Dakle, možemo reći da je Ured

posredničko tijelo, međutim važno je istaknuti da sukladno svojem djelokrugu i specifičnostima nije istražno niti nadzorno tijelo.

„Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma i međunarodni standardi određuju da sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma nije u nadležnosti samo jedne institucije nego je to sustav u kojem su zakonski definirane uloge svakog sudionika i njihova međusobna interakcija i suradnja.“ (Maros, Biluš i Sertić, 2017:93).

Sukladno navedenom razlikujemo:

- tijela prevencije-banke, mjenjačnice, priređivači igara na sreću, odvjetnička društva, javni bilježnici
- tijela nadzora-Financijski inspektorat, Carinska i Porezna uprava, Hrvatska narodna banka, HANFA
- tijela kaznenog postupka – policija, državno odvjetništvo
- pravosuđe.

Za efikasno djelovanje Ureda za sprječavanje pranja novca od velikog je značaja međuinstitucionalna suradnja. Nakon zaprimanja informacija od nadležnih institucija Ured provodi analitičko-obavještajni rad, koji se sastoji od:

- upućivanja zahtjeva obveznicima, državnim tijelima i nadležnim institucijama za dostavu podataka o transakcijama i osobama sa suspektom sumnjom na počinjenje kriminalnih aktivnosti
- upućivanja naloga u pisanom obliku kojima se od obveznika zahtijeva privremeno zaustavljanje transakcija u vremenskom periodu od 72 sata, te stalno praćenje financijskog poslovanja
- zaprimanja i obrade relevantnih informacija o sumnjivim transakcijama od nadležnih institucija
- međunarodne suradnje Ureda sa inozemnim financijsko-obavještajnim jedinicama u vidu razmjene relevantnih podataka i dokumentacije, te prema potrebi poduzimanja potrebnih mjera i radnji kako bi se ishodila odgoda izvršenja transakcija koje su prepoznate kao sumnjive i potencijalno štetne
- privremene odgode izvršenja transakcije na prijedlog strane financijsko-obavještajne jedinice i dostavljanje prijedloga stranoj financijsko-obavještajnoj jedinici za privremenu odgodu izvršenja transakcije u inozemstvu
- dostave informacija i dokumentacije nadležnim državnim tijelima i institucijama.

„Unatoč preventivnom djelovanju Ured je ipak samo jedna karika u lancu koja tek interaktivnom suradnjom s drugim nadležnim tijelima može dati svoj puni doprinos daljnjem razvoju strategije sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u RH“. (Cindori, 2010:183).

10.3 Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) je samostalna pravna osoba s javnim ovlastima nadležna za nadzor financijskih usluga, tržišta na kojima se iste obavljaju, te pravnih i fizičkih osoba koje predmetne usluge pružaju. Osnovana je 2005. godine, a njezine nadležnosti i djelokrug rada propisani su Zakonom o Hrvatskoj agenciji za nadzor i drugim zakonima. S ciljem zaštite financijskog sustava, te prevencije zlouporaba i financijskog kriminala, HANFA aktivno surađuje s domaćim i inozemnim institucijama, provodi edukacije i donosi upute za provedbu mjera i aktivnosti kojima se nastoje prevenirati i spriječiti procesi pranja novca i financiranja terorizma.

10.4 Financijski inspektorat

Financijski inspektorat ima značajnu ulogu u pogledu borbe protiv neželjenih aktivnosti usmjerenih na pranje novca i financiranje terorizma. U okviru svojih nadležnosti, ova institucija nadzire provođenje propisanih mjera i postupaka, surađuje sa nadležnim inozemnim institucijama razmjenjujući pri tome relevantne informacije, te aktivno sudjeluje u radu međunarodnih organizacija s ciljem sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma kao i posljedica i šteta koje isti uzrokuju.

10.5. Carinska uprava

Carinska uprava djeluje u okviru Ministarstva financija. Nadležnost ove upravne organizacije usmjerena je na:

- ❖ nadzor prijenosa gotovinskih sredstava izvan granične crte Republike Hrvatske
- ❖ nadzor prijenosa novčanih doznaka, te
- ❖ prenošenje različitih vrsta roba i plemenitih metala koji zbog svojih specifičnosti predstavljaju poseban rizik.

U okviru svog djelokruga i obveza koje propisuje Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, Carinska je uprava obvezna u čim kraćem roku obavijestiti Ured za

sprječavanje pranja novca o svakom prijavljenom, a posebice neprijavljenom unosu ili iznošenju gotovinskim sredstva od 75.000,00 kuna ili višem. Osim navedenog, s ciljem efikasnog sprječavanja kriminalnih aktivnosti, Carinska je uprava također obvezna voditi evidenciju o prijavljenom i neprijavljenom prekograničnom unosu i iznošenju sredstava.

11. SKUPINA ZA FINACIJSKU AKCIJU PROTIV PRANJA NOVCA-FATF

Skupina za financijsku akciju protiv pranja novca-FATF je osnovana s ciljem poticanja suradnje između članica međunarodne zajednice kako bi borba protiv globalnog problema pranja novca i financiranja terorizma bila čim efikasnija i svrsishodnija. „Osnovna zadaća FATF-a se očituje u uspostavljanju međunarodnih standarda i globalne akcije u suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma, na nacionalnoj i međunarodnoj razini.“ (Cindori, 2010:57).

„Sve veća zabrinutost međunarodne zajednice zbog rizika pranja novca koji predstavlja prijetnju bankarskom sustavu i drugim financijskim institucijama navela je u srpnju 1989. grupu zemalja G-7 (SAD, Japan, Francuska, Njemačka, Italija Ujedinjeno kraljevstvo i Kanada) da na Summitu u Parizu osnuju Skupinu za financijsku akciju protiv pranja novca (FATF).“ (Cindori, 2010:57).

Ubrzo nakon osnivanja FATF u okviru izvješća, a s namjerom čim učinkovitije borbe protiv pranja novca donosi 40 preporuka – „Forty Recommendations“. Međutim, osim pranja novca javlja se još jedan problem, koji zahtjeva brzu reakciju-terorizam i financiranje istog. Budući da financiranje terorizma postaje globalni problem, FATF 2001. godine objavljuje novih devet Preporuka usko vezani uz 40 Preporuka za sprječavanje pranja novca. Predmetne preporuke smatramo osnovom na kojoj se temelji borba protiv pranja novca i financiranja terorizma.

1.1 Preporuke FATF na kojima se zasniva borba protiv pranja novca

FATF je po samom osnivanju poduzimao mjere kako bi se preveniralo i spriječilo prodiranje ilegalnih sredstava i njihova integracija s legalnim sredstvima u okviru financijskog i nefinancijskog sustava. Ti su se napori prvotno ogledali u donošenju 40 Preporuka, međutim protekom vremena razvijali su se novi modusi pranja novca, pa su se shodno tome postojeće preporuke morale prilagoditi i usavršiti. U skladu s tim 40 preporuka iz 1990. godine su revidirane 1996. i 2003. godine čime su precizirane obveze država članica. „Preinaka Preporuka FATF poprimila je svoj konačan oblik na XIV. Plenarnom sastanku u Berlinu u lipnju 2003. godine kada su usvojeni novi standardi prevencije i suzbijanja pranja sredstava pribavljenih na nezakoniti način i financiranja međunarodnog terorizma.“ (Cindori, 2010:59).

Preporuke FATF na kojima se zasniva borba protiv pranja novca možemo dijeliti na 4 osnovne cjeline, a to su:

- pravni sustav
- mjere koje u okviru svojeg djelovanja poduzimaju financijski i nefinancijski sektor
- institucionalne mjere
- međunarodna suradnja.

11.2 Preporuke FATF s ciljem sprječavanja financiranja terorizma

FATF neposredno po osnutku objavljuje preporuke s ciljem efikasnije borbe protiv pranja novca. No, budući da je i pojava financiranja terorizma također osviješćena kao problem FATF, 2001. godine donosi još devet novih preporuka za učinkovitiju borbu s pojavom terorizma. Objava predmetnih preporuka bila je usko vezana s terorističkim napadima na New York u rujnu 2001. godine.

„Samo sedam tjedana nakon napada na New York i Washington, 30. listopada 2001. FATF je izdao osam Specijalnih preporuka izrađenih u cilju suprotstavljanja financiranja terorizma kojima se osnažuju postojeće mjere predviđene Konvencijom UN za suzbijanje financiranja terorizma.“ (Cindori, 2010:60). Nastojalo se definirati financiranje terorizma kao kazneno djelo kako bi se mogla zamrznuti imovina terorista.

Preporuke su bile fokusirane na kanale putem kojih teroristi transferiraju ilegalna sredstva, i to prvenstveno na:

- ❖ alternativne sustave prijenosa
- ❖ transfere sredstava elektroničkim putevima
- ❖ neprofitne organizacije.

Istragom provedenom nakon napada na New York došlo se do otkrića da se sredstva namijenjena za nelegalne radnje transferiraju u značajnoj mjeri fizičkim prijenosom, te da je potrebno poduzeti konkretne mjere s ciljem suzbijanja navedene pojave. „U cilju ispravka učinjenog propusta u međunarodnim mjerama koje se odnose na sprječavanje fizičkog prijenosa novca predviđenog za financiranje terorizma ili pranja novca, FATF je izdao novu, IX. Specijalnu preporuku koja se odnosi upravo na to specifično pitanje.“ (Cindori, 2010:62).

„Kriminalizaciju financiranja terorizma i popratnog pranja novca određuje II. Specijalna preporuka FATF što znači da sve zemlje trebaju kriminalizirati financiranje terorizma, terorističkih djela i terorističkih organizacija, a kaznena djela financiranja terorizma odrediti kao predikatna kaznena djela za pranje novca.“ (Cindori, 2010:63).

Treća preporuka usmjerena je na imovinu, odnosno na oduzimanje imovine osoba i organizacija koje vrše teroristička djela ili na bilo koji način pomažu pri izvršenju istih.

Četvrta se preporuka fokusira na međusobnu suradnju institucija s državnim tijelima u čijem je djelokrugu borba protiv financiranja terorizma i upućuje iste da po svojoj sumnji neodgodivo obavijeste nadležna tijela.

„Međunarodna suradnja i izručenje osoba osuđenih za financiranje terorizma, terorističkih djela ili osoba koje pripadaju terorističkoj organizaciji, sastavni su dio pete Specijalne preporuke.“ (Pajić, Vežović, 2014:160).

Šesta preporuka vezana je uz alternativne novčane pošiljke, te se bavi mjerama dobivanja licence za rad.

„Poboljšanje transparentnosti svih vrsta transfera novca elektroničkim putem, unutar zemlje i međunarodno, cilj je VII. Specijalne preporuke FATF, olakšavajući pri tome tijelima provođenja zakona da slijede elektronički prijenos novca od strane kriminalaca i terorista.“ (Cindori, 2010:64)

Osma preporuka usmjerena je na sprječavanje mogućeg zloupotrebljavanja neprofitnih organizacija.

„Nova, IX. Specijalna preporuka FATF navodi opasnosti prijenesa gotovine i vrijednosnih papira preko državne granice, te zahtijeva od država uspostavljanje mjera za otkrivanje i prijavljivanje prijenesa, ali i zadržavanje i oduzimanje istih ukoliko se smatra da su povezani s financiranjem terorizma ili pranjem novca, lažnim prijavama ili lažnim očitovanjem.“ (Cindori, 2010:65).

12. MONEYVAL

Posebni odbor stručnjaka Vijeća Europe MONEYVAL (Council of Europe Select Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures) osnovan je u rujnu 1997. godine, s ciljem efikasnog praćenja provedba potrebnih mjera kako bi se spriječile nepoželjne i štetne pojave pranja novca i financiranja terorizma. „Aktivnosti ovog međunarodnog tijela usmjerene su na ocjenjivanje da li se njegove članice pridržavaju odgovarajućih standarda vezanih za borbu protiv pranja novca, oduzimanja prihoda stečenih kriminalom i financiranja terorizma.“ (Kulić, Bošković, 2009:22).

Temeljna zadaća organizacije MONEYVAL odnosi se na napore i poticaje državama kako bi borba protiv fenomena pranja novca i financiranja terorizma bila čim uspješnija sukladno Preporukama FATF-a, te zahtjevima međunarodnih konvencija i direktiva.

Slika 4 Logo organizacije MONEYVAL

Izvor: <https://www.coe.int/en/web/moneyval/moneyval-brief>

Organizacija MONEYVAL broji 30-ak članica, i to prvenstveno zemalja Europske unije, a isto tako i značajan broj zemalja promatrača. Također, možemo istaknuti da uspješnom djelovanju organizacije pridonose predstavnici Skupine za financijsku akciju protiv pranja novca, zatim Međunarodnog monetarnog fonda, Svjetske banke, Europske banke za obnovu i razvoj, Interpola i drugih važnih institucija.

Republike Hrvatska je također članica MONEYVAL-a i aktivno sudjeluje u djelovanju organizacije, te pridonosi ostvarivanju uspješnih rezultata. U studenom 2012. predstavnici MONEYVAL-a boravili su u Republici Hrvatskoj, te ocjenjivali zakonodavni okvir RH,

njegovu usklađenost s FATF-ovim preporukama i primjenu istih u svakodnevnom postupanju. Sukladno ocjenjenoj situaciji, podnijeli su izvještaj koji je prihvaćen na 42. plenarnoj sjednici organizacije MONEYVAL koja se održavala u rujnu 2013. godine u Strasbourgu.

13. EGMONT GRUPA

U okviru sustavne borbe protiv nepoželjne i za financijske sustave, te gospodarstvo štetne pojave pranja novca koje rezultiraju stjecanjem ilegalnih financijskih sredstva, u svrhu rješavanja predmetnih problema, stvorene su specijalizirane vladine agencije, koje se zajedničkim imenom nazivaju jedinice za financijske istrage.

„Te jedinice omogućavaju veoma dobru komunikaciju i razmjenu informacija i druge oblike međunarodne suradnje na različitim nivoima u istragama i u isto vrijeme štite povjerljivost podataka.“ (Kulić, Bošković, 2009:21).

Većina jedinica je počela s radom 90-tih godina 20. stoljeća kao rezultat potreba da se države uključe u borbu protiv pranja novca, te s namjerom što uspješnijeg sprječavanja i zaustavljanja istog. Neke od jedinica započele su zajedničku suradnju i rad u okviru sprječavanja neželjenog fenomena pranja novca neformalno u okviru organizacije pod imenom Egmont grupa. „Prepoznajući važnost internacionalne suradnje u borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma, grupa FIU-s (Financial Intelligence Units) se sastala u Egmont Arenberg palači u Bruxelles, Belgija i odlučila oformiti informativnu mrežu FIU kako bi stimulirala internacionalnu suradnju.“ (Iljkić, 2015:40).

Osnovni je cilj Egmont grupe bio osmisliti i uspostaviti sustav jedinica za financijske istrage kako bi država članice međusobno mogle na lakši i efikasniji način surađivati i interaktivno komunicirati, te s namjerom postizanja zadovoljavajućih rezultata razmjenjivati relevantne podatke i informacije, obavljati zajedničku edukaciju, te primjenjivati modernu tehnologiju.

Slika 5 Logo Egmont grupe

Izvor: <https://egmontgroup.org/>

14. RAZLIKE I SLIČNOSTI IZMEĐU PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Radnje i modusi u okviru procesa pranja novca kao i proces financiranja kriminalnih terorističkih aktivnosti se svakako razlikuju u koncepcijskom smislu, no bez obzira na navedenu činjenicu usko su vezani zbog činjenice da jedno nepobitno upućuje na drugo. „Fenomen financiranja terorizma u različitim teoretskim razmatranjima, a isto tako i u zakonskoj regulativi zemalja, gotovo uvijek dolazi zajedno s fenomenom pranja novca, međutim, uvijek je potrebno naglasiti vrlo bitnu činjenicu koja čini razliku između same prirode ta dva kaznena djela.“ (Pedić, 2010:143).

Za razliku od fenomena pranja novca, aktivnosti usmjerene na financiranje terorizma i izvršenjem kaznenih terorističkih djela nemaju kao temeljni cilj stjecanje dobiti i ostvarenje profitabilnosti, nego su uobičajeno obojani prisutnošću različitih ideologija, fanatizma, a posebice političkih razloga što dovodi do zaključka da imaju vidno i nepobitno različite ciljeve.

Također, samim postupkom pranja novca nastoji se sredstva stečena na nezakoniti način prikazati kao zakonita. Za razliku od navedenog kada govorimo o financiranju terorizma situacija je obrnuta, pa se sredstva stečena zakonito predaju organizacijama i osobama koje obavljaju kaznene terorističke aktivnosti u svrhu počinjenja njihova cilja. „Pri financiranju terorizma ne radi se o tome da je porijeklo sredstava ono što ih čini kriminalnima, nego je to njihova upotreba, ili težnja da se upotrijebe za financiranje terorističkih činova ili pruže pomoć teroristima odnosno terorističkim organizacijama.“ (Pedić, 2010:44).

Postoje i značajne sličnosti između dva predmetna fenomena, a iste se prvenstveno ogledaju u činjenici da se oba procesa odvijaju u nekoliko faza, pomoću svojevrstnih izvora i primjenom specifičnih metoda i tehnika kako bi se putem unaprijed osiguranih kanala mogla staviti na raspolaganje osobama i organizacijama koje pomoću njih vrše kaznena djela.

Postupak pranja novca i financiranja terorizma sastoji se od sličnih tehnika korištenja sredstava pa zakoni protiv pranja novca obuhvaćaju ne samo sredstva terorizma koja potječu iz ilegalnih izvora već i tehnike prikrivanja korisnika sredstava koja su namijenjena za terorističke svrhe.

Iz navedenih razloga propisi koji se temelje na međunarodnim smjernicama i preporukama kriminaliziraju jednako postupke pranja novca kao i financiranja terorizma.

Svojom pojavnošću, procesi pranja novca i financiranja terorizma izazivaju trajne, društvene i gospodarske posljedice, naročito za zemlje koje nisu u dovoljnoj mjeri razvijene kako bi se mogle oduprijeti izazovima koji su popudbina istih. Negativnosti koje proizlaze pojavom pranja novca i financiranja terorizma ogledaju se porastom stope kriminaliteta u društvu, slabljenjem finansijskih sustava, te vidno manjim prinosima od gospodarskih aktivnosti.

15. ZAKLJUČAK

Tema ovog specijalističkog završnog rada je pranje novca i financiranje terorizma. Želimo li definirati termin pranja novca srećemo se sa brojim definicijama koje su u suštini jednake i definiraju pranje novca kao kriminalne radnje koje počinitelji poduzimaju u svrhu prikrivanja sredstava stečenih nelegalno, s namjerom da se ista efikasno ulože u financijski odnosno nefinancijski sustav. Nadalje, treba napomenuti da je ostvarenje krajnjeg cilja cijelog procesa motivirano namjerom da se sakrije pravi izvor novca i imovine koja je stečena na nezakonit način.

Da bi proces pranja novca bio uspješno realiziran mora proći tri faze: fazu polaganja novca (cilj ove faze je nelegalan novac transformirati u legalan na način da se isti integrira u legalan tijek poslovanja), fazu ležanja (cilj je sakriti izvor sredstava), te fazu integracije u kojoj se nezakonita sredstva miješaju sa zakonitima i kojom se ostvaruje cilj cijelog postupka. Budući da je postupak pranja novca iznimno kompleksan i zahtjevan počinitelji kriminalnih radnji su u svrhu uspješnog obavljanja istog razvili različite moduse i tehnike pretvaranja nelegalnog novca u legalan, a razlikujemo ih ovisno o tome tko ih izvršava. Sukladno navedenom, možemo izdvojiti tipologiju pranja kod pravnih i tipologiju pranja novca kod fizičkih osoba.

Pojam terorizma podrazumijeva sustavnu primjenu nasilja s izravnom namjerom ispunjavanja specifičnih, poglavito političkih ciljeva. Aktivnosti koje rezultiraju izvršenjem terorističkih djela mogu se financirati u skladu sa zakonom putem donacija, samofinanciranjem ili sredstvima ostvarenim obavljanjem redovnog poslovanja terorističke organizacije, te na brži nezakoniti način (trgovina drogom). Cijeli postupak prolazi kroz tri faze: prvu u kojoj se prikupljaju sredstava, zatim fazu prijenosa istih i na završetku fazu u kojoj se prikupljena sredstava stavljaju u upotrebu.

Postoji uska veza između postupaka pranja novca i financiranja terorizma jer oba predstavljaju nezakonite radnje, a isto tako u praksi učestalo susrećemo pojavnost pranja novca zajedno s financiranjem terorizma. Unatoč navedenom, postoje bitne razlike. Terorizam je motiviran ostvarenjem svojevrstnih političkih, ideoloških i sličnih ciljeva dok je u slučaju pranja novca motiv stjecanje dobiti odnosno nezakonitih sredstava u vidu novca, vlasništva nad različitim imovinom ili drugim vrijednostima.

Pranje novca i financiranje terorizma su globalni problemi koji se javljaju u cijelom svijetu i ugrožavaju stabilnost i jačanje gospodarstva, te kao takvi predstavljaju ozbiljnu sigurnosnu

ugrozu. Metode pranja novca postaju sve sofisticiranije što iziskuje ozbiljan pristup borbi protiv pranja novca u vidu nacionalne i međunarodne suradnje.

Na globalnoj razini osnovana je Skupina za financijsku akciju protiv pranja novca (FATF) čiji je temeljni cilj borba motivirana sprječavanjem pojavnosti neželjenih procesa pranja novca i financiranja terorizma, te ujedno i štetnih učinaka i posljedica koje isti donose. Sukladno navedenom, FATF je donijela 40 Preporuka na kojima se zasnivaju metode za sprječavanje pranja novca, te protekom vremena i stjecajem novih okolnosti i 9 Preporuka za sprječavanje financiranja terorizma.

Republika Hrvatska je kao dokaz ozbiljnog i sustavnog pristupa globalnim problemima pranja novca i financiranja terorizma u svoje zakonodavstvo implementirala preporuke, direktive i odredbe konvencija, te time iskazala prvenstveno političku volju koja je nužna za efikasnu borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma kako bi se spriječile i minimalizirale štete na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Zakonodavni okvir se u RH temelji na Zakonu o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma čije su odredbe sukladno proteku vremena i pojavi novih izazova više puta mijenjane i dopunjavane. U svrhu čim efikasnije borbe protiv neželjenih pojava, provode se preporučene metode za sprječavanje nelegalnih radnji pranja novca, a za provedbu su zadužene brojne institucije kao: Ured za sprječavanje pranja novca, Porezna uprava, Hrvatska narodna banka, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Carinska uprava i drugi.

Proces pranja novca i financiranja terorizma je kontinuirana pojava koja ulazi u krug najtežih oblika kriminala, te se kao takva može uspješno suzbijati i sprječavati samo odgovornim i ciljanim pristupom rješavanju ovog globalnog problema kako na nacionalnoj tako i međunarodnoj razini.

16. IZJAVA

Izjava o autorstvu završnog rada i akademskoj čestitosti

Ime i prezime studenta: Vesna Krsnik

Matični broj studenta: 07-042/19-1

Naslov rada: Sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma

Pod punom odgovornošću potvrđujem da je ovo moj autorski rad čiji niti jedan dio nije nastao kopiranjem ili plagiranjem tuđeg sadržaja. Prilikom izrade rada koristio sam tuđe materijale navedene u popisu literature, ali nisam kopirao niti jedan njihov dio, osim citata za koje sam naveo autora i izvor te ih jasno označio znakovima navodnika. U slučaju da se u bilo kojem trenutku dokaže suprotno, spreman sam snositi sve posljedice uključivo i poništenje javne isprave stečene dijelom i na temelju ovoga rada.

Potvrđujem da je elektronička verzija rada identična onoj tiskanoj te da je to verzija rada koju je odobrio mentor.

Datum

Potpis studenta

03. svibnja 2022. godine

Vesna Krsnik

17. LITERATURA

17.1 KNJIGE I RADOVI

Cindori, S. (2010) *Sustav sprječavanja pranja novca*. Zagreb: Pravni fakultet

Ivanov, M. i Maroši, V. (2014) *Bankarstvo i osiguranje*. Zagreb: Alka Skript

Maros, I., Biluš, A., Sertić, T. (2017) *Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma s komentarom*. Zagreb: TEB poslovno savjetovanje

Katušić Jergović, S. (2007) *Pranje novca (pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi)*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu 14 (2), 619-642.

Iljkić, D. (2015) *Pranje novca u domaćem i stranom zakonodavstvu*. Financije i pravo 3 (1), 37-57.

Marić, S. (2012) *Terorizam kao globalni problem*. Medianali 6 (11), 87-102.

Pedić, Ž. (2010) *Neprofitni sektor i rizik od financiranja terorizma*. Ekonomska misao i praksa (1), 139-156.

Bolta, D. (2010) *Sprječavanje financiranja terorizma*. Policija i sigurnost 19 (4), 417-430.

Šušnjara, D. (2017) *Politika straha i terorizam: komparativna analiza protuterorističkih strategija Europske unije i Sjedinjenih Američkih Država*. Polemos XX (39-40), 147-166.

Bolta, D. (2007) *Uloga ureda za sprječavanje pranja novca u sustavu sprječavanja pranja novca*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu 14 (2), 801-806.

Pajić, D., Vejzović, S. (2014) *Pranje novca i finansiranje terorističkih aktivnosti s osvrtom na ulogu finansijsko-obavještajnog odjela*. Društveni ogledi-časopis za pravnu teoriju i praksu, Centar za društvena istraživanja 1 (1), 143-167.

Kulić, M., Bošković, G. (2009) *Međunarodni standardi za suprotstavljanje pranju novca*. Megatrend revija 6 (2).

Carinski vjesnik broj 10 (2010) *Sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma*. Zagreb

17.2 INTERNETSKI IZVORI

Sarić, Ž. (2016) *Provođenje mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma kod posrednika u prometu nekretnina*. Preuzeto s <https://www.hgk.hr/documents/prezentacija-saric58944a81ad01a.pdf> (14. veljače 2022.)

Ministarstvo financija, Ured za sprječavanje pranja novca (2012) *Tipologija financiranja terorizma*. Preuzeto s https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20FT-HR (20. veljače 2022.)

Ministarstvo financija, Ured za sprječavanje pranja novca *Organizacijska struktura Ureda za sprječavanje pranja novca*. Preuzeto s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/ured-za-sprjecavanje-pranja-novca/143> (01. ožujka 2022.)

Ministarstvo financija, Ured za sprječavanje pranja novca *Prikaz sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj*. Preuzeto s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/ured-za-sprjecavanje-pranja-novca/143> (02. ožujka 2022.)

Ministarstvo financija, Ured za sprječavanje pranja novca *Organizacijska struktura Ureda za sprječavanje pranja novca*. Preuzeto s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/ured-za-sprjecavanje-pranja-novca/143> (01. ožujka 2022.)

Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma Narodne novine 108/17, 39/19. Preuzeto s <https://www.zakon.hr/z/117/Zakon-o-sprje%C4%8Davanju-pranja-novca-i-financiranju-terorizma> (01. ožujka 2022.)

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) *O nama*. Preuzeto s <https://www.hanfa.hr/o-nama/> (7. ožujka 2022.)

18. POPIS SLIKA

Slika 1 Prikaz tri temeljne faze pranja novca	8
Slika 2 Prikaz troškova za terorističke napade	21
Slika 3 Prikaz sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj ..	28
Slika 4 Logo organizacije MONEYVAL	35
Slika 5 Logo Egmont grupe.....	37

ŽIVOTOPIS

VESNA KRSNIK

Datum rođenja: 26/08/1979 · **Državljanstvo:** hrvatsko · **Spol:** žensko

E-mail adresa: vesna.krsnik@porezna-uprava.hr · **Broj telefona:** (+385) 0976586186

Adresa stanovanja: Donja Šemnica 224, 49000 Krapina

ISKUSTVO

01/10/1997 - TRENUTAČNO

VIŠI UPRAVNI REFERENT, MINISTARSTVO FINACIJA - POREZNA UPRAVA

OBRAZOVANJE

2000.

UPRAVNI PRAVNIK, PRAVNI FAKULTET U ZAGREBU

2016.

PRVOSTUPNIK POREZNE STRUKE, PRAVNI FAKULTET U ZAGREBU

JEZIČNE VJEŠTINE

MATERINSKI JEZIK: HRVATSKI

DRUGI JEZICI: NJEMAČKI, ENGLISKI